

Senju. Autor analizira objavljenu i neobjavljenu građu te uz pomoć literature prikazuje osobine kapetana u 18. stoljeću, vrstu brodova kojima su upravljali, robu koja se prevozila na takvim brodovima te događaje iz pomorske svakodnevice na temelju nekoliko primjera.

Idući rad naslova *Gente di mare della nazione bochese – bokeljske tartane i mletačka vojno-pomorska intervencija u Africi 1766. godine* (283-311) Lovorke Čoralić i Maje Katušić obrađuje građu iz Archivio di Stato di Venezia pomoću kojeg autorice rekonstruiraju sastav posade na pet bokeljskih tartana iz 1766. godine. Na kraju rada priložen je prijepis članova posade sa spomenutih tartana.

Urška Železnik autorica je rada *Zamejevanje epidemij kuge v pristaniških mestih severnega Jadrana: primerjava med beneško Istro in Avstrijskim primorjem v 18. stoletju* (313-331) koji govori o ulozi lučkih gradova u širenju kuge u Istri u 18. stoljeću te pokušajima prevencije zaraza koje su vršile Habsburška Monarhija s jedne, i Mletačka Republika s druge strane, boreći se pritom za primat nad pomorskom trgovinom.

Posljednji rad u prikazanom broju te ujedno i posljednji rad tematskog bloka je rad Alekseja Kalca pod naslovom *Istrani v Trstu v 18. stoletju* (333-359). Autor se bavi Istranima kao ciljnom skupinom koja je naselila Trst nakon što je taj grad postao slobodna luka 1719. godine, uzimajući u obzir njihov svakodnevni život, uključujući sklapanje brakova, trgovinu i zanate.

Kao i svi drugi brojevi *Povijesnih priloga*, i ovaj završava ocjenama i prikazima domaćih i stranih knjiga, časopisa i zbornika (363-382).

Sara Katanec

Historijski zbornik, god. 66, br. 1 (295 str.) – br. 2 (231 str.), Zagreb 2013.

U 2013. godini Društvo za hrvatsku povjesnicu izdalo je 66. godište svog dugovječnog časopisa *Historijski zbornik*. Kao i prethodnih pet godina, *Zbornik* je izdan u dva sveska čiji će sadržaj biti predstavljen u nastavku teksta. Prvi broj (svezak) sadrži sedam izvornih znanstvenih članaka, ocjene i prikaze te izvještaje sa znanstvenih i stručnih skupova.

Broj započinje člankom Tonije Andrić *Socijalna osjetljivost obrtničkog sloja u Splitu sredinom 15. stoljeća* (1-23). Na temelju sačuvanih oporuka iz navedenog razdoblja autorica sagledava socijalnu osjetljivost splitskog obrtničkog sloja kroz prizmu oporučnog potpomaganja potrebitih pojedinaca, društvenih grupa te ustanova koje su skrbile o njima. Zaključuje kako je socijalna osjetljivost podjednako zastupljena među svim slojevima splitskih obrtnika te kako su pojedini milosrdni legati varirali i zavisili od materijalnog stanja pojedinog obrtnika.

Neki aspekti pravnog položaja žene u Ninu u novome vijeku prema dokumentima o zemljišnom posjedovanju u Knjigama Nina (I libri di Nona) iz državnog arhiva u Zadru (25-45) autorice Božene Glavan donosi uvid u pravni položaj ninskih žena u novome vijeku, mahom u vezi sa zemljišnim posjedovanjem, ali i pravilima vezanim uz pravni položaj općenito. Dobiveni su rezultati komparirani sa zakonskim odredbama statuta obližnjih dalmatinskih komuna – ponajviše Zadra. Članak također sadrži i priloge s tablicama koje donose dokumente i osnovne podatke vezane uz ugovore korištene u članku.

Dosad nepoznatim popisom stanovništva iz 1802. godine bavi se Petar Korunić u svome članku *Stanovništvo Hrvatske 1802. godine* (47-99). Uz iscrpnu statističku analizu datog popisa stanovništva, autor donosi i historiografski osvrt te komparaciju podataka s popisom iz 1785./1787. godine. Također analizira i strukturu onodobnog stanovništva te razloge njegova porasta odnosno smanjenja broja stanovništva.

Jedini članak na engleskom jeziku u prvome broju *Historijskog zbornika* – *The Desire to be Free: Marica Nadlišek Bartol and the Young Intelligentsia at the Turn of the 20th Century* (101-120) –

dolazi iz pera Irene Selišnik i Marte Verginelle. Autorice raspravljaju o društvenom okruženju i vezama među uredništvom prvog slovenskog ženskog časopisa *Slovenka*. Rad se temelji na korespondenciji između uredništva i prve urednice časopisa – Marice Nadlišek. Autorice rezultate stavljaju u kontekst prvog vala feminizma na teritoriju Slovenije.

Goran Miljan donosi članak "*Karizmatični poglavnik? Poglavnik i formiranje karizmatске zajednice – primjena i korisnost Weberova koncepta karizme* (121-147). Primjenjujući koncept karizme i karizmatškog društva (te prateći njegov teorijski razvoj od Maxa Webera do Aristotlea K. Kallisa) na ustaški pokret i poglavnika, autor analizira stvaranje prvotnih odnosa unutar Ustaškog pokreta. Zagovara ideju bezuvjetnog prihvaćanja karizmatске ličnosti Poglavnika unutar pokreta i stvaranja ustaša kao karizmatске zajednice s ciljem ostvarenja "mobilizirajućeg mita." Samim time odbacuje dosad uvriježenu ideju o kasnije umjetno stvorenom kultu ličnosti Poglavnika.

Ustrojavanjem, organizacijom i djelovanjem Državne, tj. Zemaljske, komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača bavi se Martina Grahek Ravančić u svome članku *Ustrojavanje organa nove vlasti: Državna/Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača – organizacija, ustroj, djelovanje* (149-172). Rad komisije stavljen je u kontekst uspostavljanja i strukturiranja poslijeratne vlasti u Jugoslaviji.

Posljednji članak u prvom broju 66. godišta Historijskog zbornika rad je Martina Previšića – *Broj kažnjenika na Golom otoku i drugim logorima za informbirovcе u sukoba sa SSSR-om (1948. - 1956.)* (173-193). Koristeći neobjavljene dokumente Uprave državne bezbednosti i kroz razgovore s preživjelim "ibeovcima," autor je pokušao rekonstruirati logorski sustav te utvrditi metode i razmjere intervencija poduzetih protiv pojedinaca optuženih sa suradnju sa Staljinom.

Izuzev navedenih izvornih znanstvenih članaka, ovaj broj Historijskog zbornika sadrži i brojne ocjene i prikaze (197-288), a svoje je mjesto pronašao i izvještaj sa znanstvenog skupa *Dr. Juraj Dobrila (1812. – 2012.) i stoljeće pjesme „Krasna zemljo“* autora Mladena Majuševića (291-295).

Drugi broj 66. godišta Historijskog zbornika sadrži šest izvornih znanstvenih članaka, jedan pregledni članak, ocjene i prikaze te izvještaj sa znanstvenog skupa.

Uvodni članak ovog broja rad je Jelene Marohnić pod nazivom *Isejski eponimni hijeromnamon* (297-308). Autorica komparira osam grčkih natpisa na Jadranu na kojima je potvrđena dužnost hijeromnamona polisa Ise s relevantnim primjerima eponimnih dužnosništava u Sirakuzi, Korintu, Apoloniji, Epidamnu, Kindu, Paru i Faru. Zaključuje kako se dužnost isejskog hijeromnamona uklapa u sliku hijeromnamona kao dorskog eponimnog magistrata.

Lovorka Čoralić i Maja Katušić donose članak *Mletački ratni brodovi Rondinella i Achille pod zapovjedništvom Peraštanina Antuna Marazovića* (309-327). U radu zasnovanome na izvornoj građi iz mletačkog Državnog arhiva autorice se fokusiraju na strukturu i sastav posade na brodovima *Rondinella* i *Achille* pod zapovjedništvom Antuna Marazovića. U prilogima donose popis posada navedenih ratnih brodova.

Splitski općinski izbori 1928. godine (329-364) članak je Marijana Buljana u kojem analizira događaje u Splitu od atentata na Stjepana Radića i ostale članove HSS-a, raspuštanja splitskog općinskog vijeća te izbora nove općinske uprave u studenom 1928. godine.

Razlozima promjene vodstva na čelu Velike župe Gacka i Lika bavi se članak Nikice Barića *O imenovanju Davida Sinčića za velikog župana Velike župe Gacka i Lika u srpnju 1942. godine* (365-389). U njemu se navedeni događaj stavlja u širi kontekst događanja (posebice talijansko zaposjedanje ovog prostora) unutar Razvojačenog pojasa NDH. Autor također analizira i odnose među suprotstavljenim dužnosnicima NDH koji su bili vezani uz ovaj događaj.

Iseljavanje Židova iz Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata (391-404) je tema koju donosi i obrađuje Marica Karakaš Obradov. Autorica analizira koji su razlozi nagnali oko 8.500 tisuća Židova (od ukupno oko 15.000 preživjelih) da napuste Jugoslaviju i krenu put Palestine, tj. Izraela. Neki od utvrđenih razloga koji uključuju i osobne tragedije i gubitak članova obite-

lji, konfiskaciju imovine tijekom rata (i nepovrat nakon njega), nepovoljan stav komunističke ideologije spram Židova kao pripadnika buržoazije s dobrim internacionalnim vezama te njihova osobna vjerska uvjerenja.

Boris Beck i Ivo Žanić se u svome članku *Historiografija u političkoj komunikaciji – kako Josip Horvat pišući o prošlom želi mijenjati suvremenost* (405-420) bave odašiljanjem političkih poruka kroz priče o prošlim događajima. Kao primjer uzet je hrvatski publicist i novinar Josip Horvat te njegove biografije povijesnih ličnosti, nastale tridesetih godina prošlog stoljeća. Analizirajući njegov diskurs, autori uočavaju i ističu metode kojima Horvat isprepliće povijesne činjenice s fikcijom, u cilju izazivanja političke mobilizacije.

Posljednji članak u ovom broju časopisa je rad Damira Agičića *Doktorati iz povijesti u Hrvatskoj 2009-2012. godine* (421-441). Autor donosi popis svih obranjenih disertacija iz povijesti na hrvatskim sveučilištima u navedenom periodu. Također donosi i osnovne podatke vezane uz doktorate i doktorande poput porijekla, starosti, sveučilišta na kojem je doktorat obranjen, mentora te datuma obrane disertacije. Na temelju prikupljenih podataka autor analizira kretanja u vidu raspodjele tema po povijesnim razdobljima, povećanju udjela žena među doktorandima te ukupnom povećanju broja doktoranda.

Uz navedene članke časopis sadrži i velik broj ocjena i prikaza (445-511) te izvještaj sa znanstvenog skupa "Prva dubrovačko-zagrebačka doktorska radionica Poslijediplomskog doktorskog studija *Moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu* Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Poslijediplomskog doktorskog studija *Povijest stanovništva* Sveučilišta u Dubrovniku," održanog 9. lipnja 2013. godine u Dubrovniku (515-531).

Kristian Bertović

Croatia christiana periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. 37, br. 71 (320 str.) – br. 72 (229 str.), Zagreb 2013.

U izdanju Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu tiskani su 71. i 72. broj časopisa *Croatia christiana periodica* za 2013. godinu. Kako je već uobičajeno brojevi sadrže znanstvene radove i prikaze recentne povijesne literature uz bibliografiju svih dosada objavljenih brojeva kao dodatak 71. broju.

Ivana Prijatelj Pavičić je napisala prvi rad 71. broja *Prilog poznavanju minijatura iz matrikule dubrovačke bratovštine drvodjelaca* (1-22) u kojem je obradila pet minijatura iz matrikule dubrovačke bratovštine drvodjelaca te ih datirala u vrijeme osnutka bratovštine, nešto nakon 1266. godine. Posebnu je pažnju posvetila njihovoj stilskoj i ikonografskoj analizi.

Središnja tema članka *Tragovima hrvatskih trećoredica u Mlecima (15.-18. stoljeće)* (23-39) Lovorke Čoralić je usmjerena na proučavanje života i djelovanja trećoredica u Mlecima na temelju izvorne građe iz Archivio di Stato di Venezia u razdoblju od 15. do 18. stoljeća. U radu se raščlanjuje vremenski okvir djelovanja hrvatskih trećoredica, njihovo zavičajno podrijetlo, društveni i imovinski status, obiteljski i rodbinski odnosi te uključenost u mletačko vjersko svakodnevje.

Iva Kurelac sadržajnom i paleografskom analizom neobjavljene oporuke Fausta Vrančića sastavljene 12. lipnja 1615., a od 2010. godine pohranjene u Državnom arhivu u Rijeci, nastoji riješiti pitanje autorstva i autentičnosti tog dokumenta u prilogu *Oporuka Fausta Vrančića iz ostavštine plemićke obitelji Draganić-Vrančić u Državnom arhivu u Rijeci* (41-67). Prilogu radu je po prvi puta objavljena cjelovita transkripcija oporuke na latinskom jeziku uz njezinu analizu i kritički osvrt o dosadašnjim historiografskim spoznajama.